ja valdades asjaajamise omavalitsuse-asutustelt üle võtsid, kusjuures sageli tekkisid kokkupõrked ja punakaardi abi tuli tarvitada. Mõisad võeti endistelt omanikkudelt üle ja anti harimiseks mõisatööliste nõukogude kätte, kes teotsesid valdade töörahva nõukogude üldise kontrolli ja juhatuse all. Ka mõisade ülevõtmisel, mis kestis mitu kuud, tekkis palju sekeldusi ja kuritarvitusi. Kui kahtlused tekkisid, et mõisnikud Saksa vägesid maale kutsuvad, kuulutati kohalik aadel 1918. a. jaanuari lõpul lindpriiks. 1. veebr. 1918. a. avaldas A. »Töölises« »Eesti töörahva kommuuna põhjusseaduse« kava, kuid veel enne, kui selle teostamisele jõuti asuda, lahkusid enamlised võimud peaaegu ilma vastupanuta Saksa okupatsioonivägede eest. A. siirdus ühes teiste enamliste juhtidega Peterburi ja astus kahurväe punaste komandöride kursustele. 1918. a. sügisel sõitis ta kursuste lõpetamise järel Uurali frondile, kuid tuli sealt varssi tagasi, et vahepeal ellu kutsutud enamliste eesti väeosadega Eestimaad tagasi võita. Esiti olid Eesti töörahva valitsuse liikmed end Peterburis ülal pidanud valitsusena, kes ainult olude sunnil ajutiselt oma territooriumilt lahkunud. Kui Vene nõukogude võim peagi likvideeris säärase võõra valitsuse, asutati selle asemele Venemaa kommunistliku partei Eesti osakondade keskkomitee, millest lõpuks moodustati Eesti töörahva kommuuna nõukogu. E. t. k. nõukogu, mille esimeheks ja sõjakomissariks oli A., seadis endale sihiks Saksa okupatsioonivägede lahkumise järel Eestimaale tungida ja selle rutulise vallutamisega takistada Eesti iseseisva riigi asutamist. Vene rahvakomissaride valitsus tunnustas Eesti töörahva kommuuna nõukogu Eestimaa valitsuseks ja andis temale maa tagasivõitmiseks rahalist toetust (ligi 10 miljonit kuldrubla ?), mis hiljemini Eestimaa varandustest pidi tagasi makstama. Juba 1918. a. märtsis asutati Tallinnast lahkunud punakaartlastest, kes vahepeal Peterburis olid asunud Smolnõi kaitseteenistusse, Eesti I kommunistlik pataljon. See kuulutati sama a. augustis, mil formeeriti Tallinna I kommunistlik kütipolk, selle esimeseks pataljoniks. Tallinna I kütipolgu juurde asutati septembris kerge välja-kahurväe divisjon, kuhu ka A. astus. Samal ajal rajati alus Viljandi II kommunistlikule kütipolgule. Ettekäändel, et Eesti töörahvas kütipolgud kodanluse vastu appi kutsunud, otsustati 24. X 1918. a. kommunistliku partei Põhja-ringkondade Eesti osakondade konverentsil Peterburis esimesed sammud Eestimaale minekuks. Kui 29. XI 1918. a. Narva enamliste vägede kätte langes, kuulutas Eesti sõjarevolutsiooniline komitee Eestimaa Sotsialistlikuks Nõukogude Vabariigiks nimega Eesti Töörahva Kommuuna, mille nõukogu endale asukohaks valis Narva linna. Nõukogu juhatajana teotses A. eeskätt administratsiooni ja agitatsiooni alal. Vallutatud Eestimaa osades seati jälle töörahva nõukogud ja täidesaatvad komiteed sisse. 5. XII. 1918. a. kuulutati Eesti Ajutine valitsus ühes oma agentide ja toetajatega väljapoole seadust ja lindpriiks. Enamlaste vägede peatse lüüasaamise ja Eesti pinnalt väljatõrjumise kirjutasid Vene võimud osalt ka A.-i arvele. Tekkisid hõõrumised vene ja eesti enamlaste vahel, millede tagajärjel A. lõpuks läks Pihkva alla Eesti kütidiviisi juurde patarei ülemaks. Diviis, mis koostus kuuest eesti kommunistlikust polgust, formeeriti Eestist väljalöödud enamliste vägede osadest 1919. a. märtsis. Eesti töörahva kommuuni nõukogu evakueerus esiti Luugasse, siis Staaraja Russasse, kus ta Vene võimude poolt ümber moodustati ja lõpuks teotsema jäi lihtsa büroona, mis Eestis riigipööret ette valmistas. A. asus Eesti-Vene sõja lõpu järel Peterburi, teotsedes nimetatud büroos ja olles samal ajal mitmetes teistes riigiametites, näit. Peterburi erakorralise revolutsioonilise tribunaali esimeheks, Petrosoveti kohtuosakonna juhatajaks jne. Kui V. Kingissep (vt.), kes 1920. a. sügisel III internatsionaali alusele astunud Eesti kommunistliku partei keskkomitee ülesandel Eestis maksva riigikorra kukutamise sihis oli töötanud, 1922. a. mais tabati ja surma mõisteti, jäid kommunistid koha peal ilma juhita. Seepärast saadeti A. arvat. 1922. a. sügisel sama ülesandega salaja Eestisse. Kingissepp oli püüdnud rahva enda jõuga riigipööret läbi viia, milleks ta oma põranda-aluse kihutustöö kaudu kohast meeleolu aitas kasvatada. A. rajas oma tegevuse hoopis teissuguseile põhimõtteile. Vastavalt III internatsionaali 3. kongressi otsustele otsustas 1922. a. sügisel põranda all ka A.-i juhatusel ärapeetud Eesti kommunistliku partei 3. kongress põranda-alust tegevust ühendada legaalsega ja ellu kutsuda avalikult teotsevad organisatsioonid, kes, arendades klassivõitlust kommunistlikus sihis, püüaksid võimalikult suuri töörahva masse juurde tõmmata maksva riigikorra kukutamise ettevalmistamise tööle. Kõiki olevaid ja uusi asutatavaid ametiühinguid püüdsid kommunistid igasuguste võtetega oma mõju alla saada, mis neil Eestimaa Töölisühisuste Üldliidu, Maatööliste Ametiühisuste Liidu ja töölis-spordiseltside »Herkulese« ja selle sulgemise järel asutatud »Spartakuse« ümber koondunud ühingute suhtes õnnestuski. Samal ajal tungisid kommunistid Eesti iseseisvate sotsialistide parteisse, tõrjusid selle keskkomiteest mõõdukamad elemendid välja ja asu-